

પ્રિન્ટિંગ ૧૯૨૨

મીરાજ-પ્રીજ

નાટકનાં ગાયનો.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

બાપુલાલ બી. નાયક.

મુબઇ ગુજરાતી નાટક મંડળીના માલિક.

ભારતભુવન થીએટર—અમદાવાદ.

આવૃત્તિ ૫ મી—પ્રત પાંચ હજાર.

સર્વ હક પ્રસિદ્ધ કરનારને સ્વાધીન.

સંવત ૧૯૭૮.

સને ૧૯૨૨.

ધી જૈન એડવોકેટ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં શા. ચીમનલાલ,
ગોકળદાસે છાપી.

શીકાંટા જેશીંગલાઇની વાડીમાં અમદાવાદ

મૂલ્ય ૪ આના.

નાટકનાં પાત્રો.

—❦❦❦❦—

વીરસિંહ.....કથાષ્ટીનો રાજા.

રાજ }.....તેના છેકરા.
બીજ }

સુબારક.....એક સીદી, વીરસિંહનો નોકર

ચાંદ.....તેનો દીકરો.

સેનાપતિ }.....વીરસિંહના.
પ્રધાન }

જલમ.....વીરસિંહનો બુનો નોકર તથા
પાછળથી ચોખી.

પ્રતાપ.....પાટણનો રાજા.

જયસિંહ.....કનોજનો પાટવી કુમાર

અમીર.....જયસિંહનો.

હીંબો.....એક ખેડુત.

લક્ષ્મી.....રાજ—બીજની મા.

મોહના.....રાજ—બીજની એરમાન મા.

વિમળા.....પ્રતાપની સ્ત્રી.

રમ્યા.....પ્રતાપની પુત્રી

છેકરાઓ, ઠાસીઓ, વાસાંમનાઓ, સિપાહીઓ શિષ્યો, વગેરે.

—❦❦❦❦—

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૦૪૬૪ યર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ૨૧૪-૫૫૪

વિષય ૬- : ૨-૬

સામ્રાજ્ય

સામ્રાજ્ય

૧૦૧૬૪

સામ્રાજ્ય

શુજ-બીજ.

—મંત્ર—

નાટકનો ટૂંક સાર.

કલ્યાણીનો ભોળો અને દ્યાર્દ દિલનો પણ વહેમી રાજા વીરસિંહ આલતા આવેલા રીવાજ પ્રમાણે બે સ્ત્રીઓ પરણ્યો હતો શોક્યની સ્વાભાવિક ઇર્ષ્યાને લીધે નવી રાણી મોહના વીરસિંહને લગભગ પોતાનેજ વશ રાખી મુખ્ય રાણી લક્ષ્મી પાસે જવા ન દેતી. દૈવ્યોએ આવીજ અવસ્થામાં લક્ષ્મીબાઈ ભયંકર રોગને આધીન થઈ અને પોતાના પતિની આ પ્રમાણેની અપ્રીતિ જોઈ પોતાના બે બાળક રાજા અને બીજા માટે ચિંતા કરવા માંડી. માતા મરણ કરી પણ પિતાનાં દર્શન થવા અસંભવિત લાગવાથી બિચારાં બાળક પરમેશ્વર પ્રાર્થના કરનાં માતાની સ્વસ્થતા માગવા જાન્યાં. દ્યાર્દ હૃદયનો ડાકટર અંતે વીરસિંહને રાણીની છેવટની પથારીએ લઈ આવી શક્યો. વીરસિંહ પોતાની ભૂલ માટે લાજુજ પરતાયા. મંસાર છોડી જતી પ્રિયાને રાજા અને બીજા વિષેની ચિંતા ન કરવા બલામણુ આપી. પતિનું આ વચન સાંભળી દુઃખી થતી પ્રિયા સતોષ પામી તેજ પળે પોતાનાં બે બાળકોને બાળામાંજ રડતાં મૂકી પરલોક પામી.

મોહના સ્વાભાવિક રીતે રાજા અને બીજા તરફ દ્રેષથી જોતી હતી. પોતાને સંતાન ન હોવાથી તે મેળવવા હજારો પ્રયત્ન કરતી, તેને વીરસિંહ તરફ આમળથીજ દ્રેષ રાખનાર કોઈ રજપુત યોગીના વેષમાં મળી આવ્યો. આ પ્રપંચી અને વિષમી યોગીએ પોતાનાં માણસો પ્રથમથીજ રાજ્યમાં દાખલ કરવા માંડ્યા હતાં અને તેથી આ વખતે સૈન્યનો મુખ્ય અધિકાર તથા રાજ્યના કેટલાક અમલદારો તેના હાથમાં હતાં. ગરજથી મોહના તેના પ્રપંચને ન ઓળખી વહેમી સ્ત્રીઓની માફક તેને આધીન થઈ ગઈ, યોગીએ પોતાનું કામ પાર પાડવા ચતુર અને હમણાં રાજ્ય ખટપટમાં આવેલા રાજાને વચમાંથી ખસેડવાની યુક્તિ કરવા માંડી. મોહનાને પણ આ યુક્તિ અનુકૂળ આવી, પણ મુખ્ય-

રક નામનો એક હંસિયાર અને નિઝકહલાલ માણસ જેને મોહનાએ યોગી સાથેના સંદેશ્ય લાવ લઈ જઈ કરવા રોક્યો હતો તેને આ બાબત વહેમ પડતાં તેણે રાજને સર્વ વિગતથી વાઙ્કિ કર્યો.

યોગીએ જે ઢોંગ માંડ્યો હતો તથા દરબારમાં રહેલા તેના માણસોએ તેને જે ઉચ્ચ સ્થિતિએ રાજ આગળ મૂકી દીધો હતો તેથી વહેમી વીરસિંહ પણ અંગનઘ ગયો હતો અને યોગી કોઈ પરમેશ્વરનો અવતાર છે એમ માનતો, તેનાથી અતિશય બહીતો હતો. આ બાબતનો લાભ લઈ યોગીએ મોહના સાથે મળી પોતાની છબી ઉપર અનેક અપશબ્દ લખી રાજના કબાટમાં મૂકવા મોકલી આપી; આ પછી રાજ તેને મળતાં પોતાની છબી ચોરાવા વિષે તેને કહી મોહનાએ અને તેણે એવું વચન રાજ પાસેથી લીધું કે આ છબીનો ચોર પકડતાં તેને ઠાર મારવો. બકી-કણુ રાજને યોગીના કાપથી ડરી આ પ્રમાણે કરવા કબુલ કયું. મુખ્યારક તરફથી ખબર મેળવી રાજ આ વખતે યોગીનાં કાવતરાં પકડવામાં ગુંથાયો હતો. દુષ્ટ મોહનાએ પોતાની શોક્યના ડેટલાક દાગીના તથા તેની છબી યોગીને આપી હતી તે લઈ યોગી પોતાના માણસ સેનાપતિ સાથે છુપી રીતે મસલત કરવા ગયો. આ સ્થળે રાજ આવી પહોંચ્યો, માતાનાં ધરેણું અને છબી જોતાંજ તેનું હૈયું હાથ ન રહ્યું. તેણે પોતાના માણસોની મદદથી યોગીને પકડ્યો અને સેનાપતિને બેલાન કર્યો, પણ માણસને સોંપી પાછાં ફરતાં યોગી છુટી ગયો અને સેનાપતિ જે મુવેલો સમજાયો હતો તેને મળી લશ્કર પોતાને સ્વાધીન લીધું.

રાજના કબાટમાં યોગીની છબી તથા લક્ષ્મીનાં ધરેણું છે એવી ખાતમી વીરસિંહને મોહનાની દાસીએ આપી. મોહનાએ રાજ અને બીજા સામે રાજને ઉશ્કેર્યો વીરસિંહે તેમને છબી વિપેનું પુછ્યું પણ તે વિષે પોતે કંઈ જાણતા નથી એમ કહ્યું. સાવડી માએ આ ન માનવા ભંભેરાયેલા પતિને વધારે ભભેર્યો, પળતામાં વી હોમવા રાજે આણેલાં ધરેણું ચોરવાનું તહોમત પણ સાવડી માએ રાજ ઉપરજ મૂક્યું. બીથારા રાજે ખરી બીના જાહેર કરી પોતાના પિતાને ડેકાણે લાવવા ધણી તજનીજ કરી પણ સર્વ

ફેકટ મં. બહારથી દયા જતાવતી પણ અંદર ખાનેથી દેવથી મારી નાંખાવવા તજવીજ કરતી રાણી રાજાને સમજાવવા લાગી કે જો એ બે બાળકને મારી નાંખવામાં નહિ આવે તો યોગી રાજ્યનું કોણ બચે શું કરી નાંખશે. આવી બીક છતાં પણ બોળવાયેલા વીરસિંહની છાતી પોતાનાં બાળકોને મારવાને ચાલી નહિ. તેણે પોતાનું પીગણી જતું અંતઃકર્મ કડિયું કરી તેમને જન્મ પર્યંત દેશનિકાલ કર્યા. રાજ અને બાળક બીજ રોતા કંકળતા પિતા તથા સાવકી માતાને કરમરતા પણ દયાનો જરા પણ અંશ જોવા પામ્યા નહિ, અને રાજપાટ, ઘરખાર, બહાલા પિતાને મૂકી મરેલી માતાને સંભારતા પોતાની જન્મભૂમિમાંથી ચાલી નીકળ્યા. આજ પછે યોગી, સનાપતિ તથા લશ્કર સાથે ત્યાં આવી પહોંચ્યા અને રાજા અને રાણીને કેદ કર્યા.

અંક ૨ બે.

વનમાં એકલાં પડેલાં રાજા અને બીજા ભૂખ્યા તરસ્યા તરફડતા આગળ ચાલવા માંડ્યા. તરસથી દુઃખી થતા બીજને મૂર્છા આવી. રાજા તેને માટે પાણીની શોધ કરવા તેને લાંબ મૂકી મથો પાછળથી સાવધ થતાં બાંધને ન દેખી તથા દૂર ઝાંઝવાના પાણીથી યોગ્ય બીચારો બાળક તે તરફ દોડ્યો. અંતે એક કૂવો જણાયો પાણી ઉપરજ હતું નમીને પીવા જતાં મંદભાગ્યે અંદર જઈ પડ્યો કાદાં બહા પણ કઠોર-હૃદયના ખડકે તેને બહાર કઢાડ્યો અને પોતાને ત્યાં રાખ્યો.

રાજ્યના નિમકહલાલ નોકર મુખારકે રાજા રાણીને છોડવાની તજવીજ કરવા માંડી. પ્રથમ તો તે રાણીને છુપી રીતે છોડવી શક્યો, તેને જંગલમાં મૂકી પાછો ફરવાનું કરતો હતો તેટલામાં વીરસિંહનો નિમકહલાલ પ્રધાન પણ મળ્યો. તેણે યોગી સામે થવા એક લશ્કર એકઠું કરવા માંડ્યું હતું ત્યાં રાજા રાણીને લાવવા મુખારકે સૂચ્યું.

પાણી લાવી બાંધને ન જોઈ નિરાશ થએલો રાજા તેની

શોધમાં ફરતો હતો. તેટલામાં ત્યાંથી જતી એક પાલખી ઉપર હુમલો કરતા હુંડારને તેણે જોયા, રાજ બહાદુરીથી વચમાં પડ્યો. હુંડારને નસાડી પાલખી તરફ પાછા ફરતા અંદરથી પાટણના રાજાની કુંવરી રમાએ આ કૃત્ય માટે તેનો ઉપકાર માની પોતાના પિતાના ગામ આવવા વિનંતી કરી અને રાજ તેમની સાથે ગયો. પરસ્પરની પ્રીતિ દિવસે દિવસે વધતી ગઇ તેથી રાજે બાઇને શોધવા નીકળવાની રજા માગવા છતાં રમાએ પોતાનું અંતઃકરણ તેને સોંપી મેઢો વખત ત્યાં રહેવાની વિનંતી કરી.

જંગલમાં એકલી પડેલી મોહના ગમે તેમ રસ્તો કાપતાં જે ઠેકાણે બીજ રાત દિવસ પોતાને બચાવનાર ખેડુતની આકરી કરતો હતો ત્યાં આવી પહોંચી; ખેડુતે દુષ્ટ દૃષ્ટિથી તેને પોતાના ઘરમાં રાખી, બીજ જે હમેશના જુલમથી હવે કાયર થઇ ગયો હતો. તેણે પોતાની સાવકી માને આળખી અને એ દુઃખી અવસ્થામાં છે માટે મારે એને મદદ કરવી એવા વિચારથી લાગ જોઇ પહેલાં માતાને નસાડી પછી પોતે નાઠો. કઠિણ હૃદયની મા હાથમાં આવેલા બાળક બીજને સંતોષથી જોઇ શકી નહિ. બીજ બીચારો મા ઉપર વિશ્વાસ મૂકી એક ઠેકાણે નિશ્ચિંતપણે સુતો હતો તે વખતે સાવકી માના જીના વિચાર મગજમાં ઉભરાઇ આવ્યા અને ફૂર હૃદયની બીજને મારી નાંખવા તૈયાર થઇ, ખંજર લીધું, બીજ બડકા ઉઠ્યો, માને કરગરવા માંડ્યો, પણ પત્થરની છાતી પીગળી નહિ. ખંજર અને બીજનાં શરીરને માત્ર એક તમ્બુનું છેદું રક્તું તે વખતે એક ઝંરી સાપ દુષ્ટ કામ કરતી રાણીને ડાંખ્યો. ખંજર પડી ગયું, રાણી ટમ્મર ખાઇ નીચે પડી, પોતાનો અંત આવેલ જાણી કાષિલાં પાપો સંભારતી બીજ પાસે માફ માગવા લાગી. બીજે તેને સર્વ માફ કર્યું અને સર્પનું ઝેર ઉતારનાર કાઇને શોધવા નીકળી પડ્યો. અહીં પાછળથી કોઈ દવાળુ ખેડુત મોહનાને પીગાતી જોઇ પોતાને ઘેર લઇ ગયો.

(૭)

અંક ૩ એ.

માતાને કરડેલા સાપનું ઝેર ઉતારવા માટે કોષને શોધવા નીકળેલા બીજા રખડતાં પોતાના નિમકડલાલ પ્રધાનને અનાયાસે મળ્યો પાછો એજ જગ્યાએ આવતાં માતા દેખાઈ નહિ. વાત કરતાં પ્રધાને તેને ધીરજ આપી, પોતે જમા ફીધેલું લશ્કર બતાવી ખોવાયેલાં ચાજ તરફ તેનું મન લગાડયું.

મુખારક વીરસિંહને ધાર્યા પ્રમાણે કેદમાંથી છોડવી શક્યો નહિ, પણ એક દિવસે એમ કરવા જતાં જલમ તેનો વિચાર જાણી ગયો અને જ વખતે મુખારકે કેદખાનાની સાંકળ ઉઘાડી રાજને છોડવાનું કર્યું, તેજ વખતે યોગી તેની ઉપર ધસ્યો. મુખારક નાહો યોગી પાછળ ગયો; આ તકનો લાભ લઈ વીરસિંહ કેદખાનામાંથી નીકળી ગયો.

મોહનાને જે ખેડુત ઝેર ઉતારવા પોતાને ત્યાં લઈ ગયો હતો તેણે તે સાજી થયા પછી તેને ઘરમાંથી કહાડી મૂકી. પોતાના પાપથી પરતાયેલી ગાંડી જેવી થયેલી મોહના જંગલમાં બૂખમરાથી પીડાતી અને પોતાને ધિક્કારતી આપઘાત કરતી હતી તેને કેદખાનામાંથી નાઠેલો વીરસિંહ અનાયાસે મળ્યો. પરસ્પર ઓળખાણ થતાં મોહના પતિની માફ માગતી અને રાજ-બીજને સંભારતી રડવા માંડી, તેટલામાં વિરસિંહની પાછળ પડેલા માણસોએ તે બેને પકડી જલમ આગળ દાખર કર્યા. જલમે મોહનાને પોતાને તાબે થવા કહ્યું, મોહનાએ માન્યું નહિ, એટલે તેના પતિ અને તેની ઉપર જૂલમ ચુગરવા માંડ્યો. પણ તે અચળજ રહી ત્યારે વીરસિંહને તેની નજર આગળજ મારી નાખવા નક્કી કરી તેણે મોહનાને વધારે રીખાવવા માંડી.

આ બખર મુખારકને પડતાંજ તે પોતાના છોકરાને પ્રધાનની જાવણી તરફ મોકલી પોતે પોતાને મળેલી કંઈક ખાતમી પ્રમાણે રાજને શોધવા નીકળી પડ્યો.

રાજના પ્રેમમાં સપડાયેલી રમા રાજ રાજ કર્યા કરતી હતી. તેની માતા તેને કોઈ કુળવાન પણ મૂર્ખ વર સાથે વરાવવા ઇચ્છતી

હતી પણ તેના પિતાએ એ વરની નિર્મૂલતાની સાબીતી બતાવી રાજને પોતાના જમાઇ તરીકે પસંદ કરી પોતાની પાસે બોલાવ્યો. રાજ આવી હજી તે રમાનાં માતા પિતા તથા રમાને મળે છે. તેંટલામાં મુબારકે આવી તેને સર્વ ખબર આપ્યા. રાજે એકદમ જવાની રજા માગી, તેજ વખતે રમાના પિતાએ પોતાની પુત્રીનું તેની સાથે લગ્ન કરી પોતાનું રાજ્ય તેને આપી લશ્કર સાથે જવા રજા આપી, રાજ અને રમા આ પ્રમાણે ત્યાંથી નીકળ્યાં.

જલમની કચેરીમા વીરસિંહને મારવા માટે તૈયારી કરી ફરી એકવાર જલમને નીચ પ્રકારનો જૂલમ મોહના ઉપર કરવા માડ્યો હજી મોહનાએ માન્યું નહિ. જલમનાજ સેનાપતિથી જલમને રાણી ઉપરનો જૂલમ જોઇ શકાયો નહિ, તેને કહ્યું કાંતો બંનેને મારી નાંખો અથવા તો છોડી મૂકા. જલમની એક પણ ઇચ્છા પુરી ન થવાથી અંતે તે બંનેને મારી નાખવા જેવા હુકમ કરે છે તેજ પછે એક તરફથી રાજ અને બીજી તરફથી બીજે આવી મારનાર માણસોને ધાયલ કરી જલમને કેદ પકડ્યો. રાજ-રાણી આશ્ચર્ય પામ્યાં રાજ-બીજ મળ્યા. જલમના મુગટ વીરસિંહને પહેરાવનાં તેને પોતે યોગ્ય નથી એમ જણાવી રાજને આપ્યો, રાજ રાજે પોતાને એક રાજ્ય મળેલું હોવાથી નાનાભાઇ બીજને મુકુટ પહેરાવ્યો આ પ્રમાણે રાજના લગ્નની વાત જણાતા મોહનાની ઇચ્છાથી રમા ત્યાં આવી પહોંચી વહુ સાસુ સસરાને નમી દીયર બોળાઇ આનંદથી મળ્યાં. પાપી જલમને અને સેનાપતિને ગરદન મારવામા આવ્યાં.

રાજ-બીજ

નાટકનાં ગાયનો.

મંગળાચરણ.

અપ્સરા—જય જય જશ તુજ જય પ્રભુ ગતિ અકલ તારી,
 દુઃખહર સુખકર મનહર હે ભારી—જય૦
 અન્યાયીનો, ને ન્યાયીનો, ગતિ અતિ વારી,
 અખળતણા તું છે સકલ ઘણા તું છે:
 દાના શાતા થાના ચિંતા હારી.
 ને શાંતિકર નય તુજ સમ દગ,
 કે ત્રાતિહર સદુ શુભ કર ધર.
 કે દેતા નવર હરિ દધ સુખ સર
 કે ગહેતા ધર પ્રીતિને પળદળ,
 કે 'લાડ અપર કર સરખી નગર,
 કે ગાઠ તિમિર સમકર સદુ પગ,
 કે સર્વે મર્દોં ઘણું જગ જળ ભર,
 કે કરવે ન નિર્ભયજ વગર. —જય૦

૨

રાજ—સુખકારી કરો કણુલ અરજ મારી,
 સેવક બાળક ભારી દુઃખમાં પડ્યો વિચારી;
 સાલ કરો મુરારિ સંકટ નિવારી—
 આનું મારી દરદ વિદારી, તખિયત સારી કર દુઃખહારી;
 ગુણકારી કરી સેવા સારી, પ્રીતિધારી પ્રભુ મેં છે તારી;
 માયું દેવા ફરી ફરીને દુઃખ હરતે સુખ કરીને જ્યા
 ધરાને પ્યારી—કરો૦

૩

મોહના—રંગીલી રસીલી ઇથીલી જે નાર, એનો શુભ અવતાર;—રંગી૦
 નર તમામ વણુ મૂલતણા સેવક ધાર.— રંગી૦
 ચક્રાર અને ચપળ નાજનખરાનું બળ,
 મધુર વાણી મન ભાવે લલચાવે ને ફસાવે;
 નર ચતુરને પશુ અપાર કરીને ખુવાર. રંગી૦

૪

વીરસિંહ—ના છબી તારી વિસરે પ્યારી,—
 દુઃખે રીખાઈ બહાલી મારી. ના૦
 સરળ મતિ તુજ સુખદ રીતી તુજ,
 દુઃખ દહ તેમ છતાં મેં વિસારી.— ના૦

૫

જીજી—કેમ કરે ક્યાં હું કરે જી ?
 મન મારું બહુ અકળાય દુઃખી થાય હાય ! — કેમ૦
 હાય કોરાર થઈ મા પ્યારી ચાલી ગઈ ન દયા દિલ ધારી,
 જીં ક્યાં હું રહું ક્યાં હું સુખથી ! હાય ! હાય ! હાય ! — કેમ૦

૬

ચાંદ—મહેતાજીકા કાન પકડકર ચપ્પડગડ ભાગ આતે હમ;
 ઓર ગરદનમેં રસી ડાલકર બંદરસા નચવાતે હમ.—મહેતા૦
 જીન બાંધ કમ્મરપર ચઢકર ઘોડાસા દુડવાતે હમ,
 પ્રલા હય જે હાથી જેસા મેડકસા કુદવાતે હમ.
 કયું કયસે હમ હુંશીયાર, સચ કહે તુમ અચ સરદાર ?
 હમ સળસેં હય અછયાર, ચલો ખેલે હો તૈયાર.— મહેતા૦

૭

રાજા—બીજી—દિલ રાક્ષસ જેવું ધાર્યું, નિર્દય થાતાં ન વિચાર્યું.
 લલચાવું જીમર તમારું, પીવાને લોહી અમારું !
 મોહના—સારું ! સારું ! સારું !

સાજી—બીજી—દુશ્મન જેવા અમને ધારી, એકલકા એ બાળ વિચારી,
 કલંકની પછી બહીક વિચારી, લેવા વૈર કરી તૈયારી;
 સાર ન લેશે કાંઈ અમારી, બહુ માનની ધરી ખુમારી,
 અર્ધા બુખે તરસે મારી, અપમાને દિલ આગ વધારી.
 કઠોર નીચ વચન ઉચ્ચારી, માર્યા જખમ છાતીમાં કારી,
 મીઠી મીઠી વાતો પ્યારી, કરી કરી દિલમાંથી ઉતારી;
 પિતાજીને બંબેરી બારી, થયાં અમારાં જીવિત હારી,
 જોઈ અદેખી ચાલ નકારી, લાજ મરે છે બીજી નારી.

૮

માહુના—છાકુ કેમ તોડું તેને માફે આજે ઠાર હું;
 બતાવું હવે શું એને પ્યાર હું, પ્યાર હું, પ્યાર હું, પ્યાર હું ?—છાકુ
 દયા શીદ રાખું ચિત્તે હવે તે લગાર હું?
 ભગયો હવે છે પૂઠો, ખાર ખાર ખાર ખાર ખાર ખાર ખાર;
 'વર લઉં' માફે પૂરું રાખું ન જરી અધુરું,
 મારું રીખાવી રીખાવી અપાર હું, અપાર હું, અપાર હું:— છાકુ.

૯

ચાંદ—હું શિકારમેં હુંશિયાર કરદું પાર ચક્ષીકા,
 નહિ પાયા કાંઈ શીકાર માફે ઠાર (પ્રસ્લીકા,
 ઉંદર અચ્ચોર છહુંદર હમ ફૂટે ફિરતે હય હરદમ,
 મુગી મખખી ચાહે મન પકડે હમ હય નહિ કુછ કમ.
 હમ શીકાર અચ્ચેસે કરતે, અચ્ચોર પેટ મજેસે ભરતે.
 ફિરતે ફિરતે ના કરતે કીસ્સે, હો જો બડા આદમ હુંશીપાર.

૧૦

મુખારક—કચ્ચા ખાઈં તો હો નામ, યુ હય તુજપર નાકામ,
 હમ નહિ બતે હરમીજ નિમકહરામ;
 હમ કાલે કાલે સીદી, હમ બોલે બાલે સીદી;
 માલિકસે રહેના નિમક—હલાલ હય કામ.
 સીદીબાઇ સીદીબાઇ

હમ જી જાવે પર કરે નહીં બદલામ;
તોડું તુમકો, ફેડું તુમકો;
દિખવાડું તુમકો બદકો બદ અન્નમ.

કચ્ચા.

૧૧

માહુના } જ્ય યોગીરાજ મશનું ગ્વરૂપ આપ છો,
દાસીએ } સદા પ્રતાપી દિવ્ય દેવતા અમાપ છો.
અમે કરીએ વિનનિ તમારી, ઉર ધારી પ્રીતિ ભારી,
કરો નજર દયાની સારી, થાય જ્ય જ્ય જ્ય જ્ય જ્ય જ્ય.
માહુના--હરો પાપ દુઃખ મુખ અ.પી આજ,
મુણા વિનનિ અમારી હે કૃપાળુ યોગીરાજ. —જ્ય.

૧૨

બલભસિંહ—રસીલી છબી ન્યારી કયા ખુબ ખની હય પ્યારી
બલ્લાને હય ખનાઈ તુને વો દેખે અગર એક ખારી,
તો વો બૂલે સખ કામ સૃષ્ટિ રચનેકા તમામ,
જાન અનંગ બી બલિહારી. — રસીલી
ચંદ્ર મુર્ય બી લજજત હોવે સૂરત દેખ તિહારી,
જીસે મારે નેન બાન વાકી જાવે મુઘ સાન;
હય ભર જોખન મતવારી ! —રસીલી

૧૩

વીર—જીવથી માફે, સહવાર પહેલાં બહુ રીખાવી તેને પણ હું
લઉં છું.—જ્ય

કરી માફે અપમાન લખી ચોરી જે નાદાન,
એ પાપી કેફે ગુમાન આજ પૂરું ઉતાઈ. પણ હું
મુજથીએ ન લગાર, બહીનો જરી એ મમાર,
કરતાં હવે હું કાર જરી દયા શું ધારે ? પણ હું

બાલમ—ધરી રાજ્યતણો શિરતાજ, બની મહારાજતણા
 અધિરાજ ખુશી થઈ કરશું,
 મળ્યો સકળ સુખનો સાજ, સકળ સહુ કાજ થશે મુજ આજ
 ચમન ખુશ કરશું ! —ધરી૦
 કરે, મોહનાને પ્યારી મારી, જેના જેવી મળે ન બીજી નારી:
 મુજ માટે પ્રભુએ વિચારી, જાણે સ્વર્ગથી રંભા ઉતારી !
 મળ્યું અમલ્ય રતન, કરે જીવથી જતન,
 મોંપી તન મન ધન, રહું પ્રેમમાં મગન,
 થઈ નવીન નવીન રસ રંગમહી લીન;
 જમ જળ વિષે મીન, તેમ દિન પ્રતિદિન રહું પ્રિયા પ્રેમ
 રસમાંજ. —ધરી૦

રાજ—તુ વહી કા ગઈ, હૈ લાગિ ? ગાં—નિ—મા—રી.— તું
 મંબાળે તાતના, કે નવી માતના, માયાનો વાનના પ્રીતિની જાતના,
 લાઈ મારો, પ્રાણ પ્યારો, દુઃખે ગડે, તરફડે,
 કરે શું હું ઠરે શું હું કરે શું હું મરે શું હું,
 રખડતા, રવડતા, દુઃખી થતા, પુત્ર જતાં:
 મા—તા—આ—ના ગ.

બાલમ—ગણું હું મને ને ખરો પ્રાણ પ્યારો,
 જણાવી શકે ના શરમથી વિચારો. — ગણું૦
 કરે એક વેળા ચમન એની સાથે;
 બતાવી શકું તો પછી દાળ સારો. — ગણું૦
 મરાવી ધણી એકનો એને હાથે;
 પિયુ હું રસીલી પ્રિયાનો ચનારો. — ગણું૦

૧૭

સેનાપતિ—મન મોહન મૂર્તિ મધુરી !- મન
હસંતી ધસંતી, રીઝાવે, લોભાવે,
આંખ ચળકે, દર પલકે મુખ મલકે,
ઝાંતિ ઝળકે, લટ ઢળકે છુટી વિખરી — મો.
જોભે શી આ, વાંકી ! ભમર કમાન જેવા !
હસી ધીરે જોડે, નેત્ર બાણ છોડે માનને મરોડે,
સૌનો ગર્વ તોડે.—હસંતી.

૧૮

રાજ—ધિઃકાર છે તને નીચ પાપી બેશરમ.
આ કર્મ કરે છોડીને ધર્મ ન નરમ બની.
માકે કેમ કરશે તે પ્રભુજી પરમ ! — ધિ.
લગ્નરો લાચારને ફસાવે તું ગમાર,
કરી દોંગ વારંવાર દીલે દયા ન લગાર,
તું વિના વિચાર, પીડે નિરાધાર,
કેં નહીં ઠાર કેમ હું આવાર ?
બાણ છોડે શું તું હું ?
બા હર થા હર યૂ યૂ યૂ બા હર થા હર-યૂ-યૂ-યૂ—ધિ.

અંક ૨ જો.

૧૯

રાજ—ધાર ધીરજ લાઇ પ્યારા આમ દીલગીર તું ન થા,
દુઃખ આવે તે સહેવું રોક ના કરવો જુથા—ધાર.
દુઃખ સુખના ચક્રમાં જન સર્વ નકી ફસાય છે,
મોટા સમર્થ રીખાય છે ત્યાં આપણી કહે શી કથા ?—ધાર.
જશે વહી દિન આ દુઃખોના ને મશું સુખીઆ ફરી,
તેથી ચમને સાંત કર દૂર દિલની સઘળી બચા— ધાર.

શબ—નજર કેમ ખુલ કરી રી ?

નહિ દયા દિલમાંથી જરી ધરી :

દુખ દીધું હજી આંધું હશે હરિ :

વધુ પાડે અમને ફરીને ફરી.

બીજ—હાય થરથર તન મુજ થાય,

પડ્યો એકલો ઘોર વનવિષે, બહીકથી ધીર ન ધરાય હાય !—હાય૦

ઘાટાં તરૂંવર જંગલ અંદર, રચના સુંદર ખૂબ જણાય,

કરે જનાવર નાદ ભયંકર, તે સુણી થરથર કંપે કાય.

શાંત ન અંતર સુખ નિરંતર મુજ સદંતર ગયું જણાય :

તાપથી જીવ આ બહુ અકળાય.— હાય૦

લીંબો—આહ ! મજા મજા આ વગડામાં સે વાહ ! વાહ ' વાહ ! !

વાહ ! વાહ ! વાહ ! વાહ ! વાહ ! વાહ ! -- આહા૦

મકલી બોલે સક સક સક, લકડ ખોદકે ટક ટક ટક

પોપટ બોલે શીટ શીટ, કોયલ બોલે કુહી કુહી,

ઝગડો બોલે કાકાકા, કે' ઉડીને ખેતર જા.

તમરાં બોલે ચુંચું, ભમરાં બોલે ગુગું,

કુકડો બોલે કુકરેકુક, વાંદરાં બોલે હુક હુક,

કુતરાં ભહતો ભહભહભહ, હીયાળવું રૂવે હુંવા હુંવા.

કૈક બોલે બોલી મીડી, કૈકની ન હારી દીડી,

કૈક ખૂમો પાડે ઝાઝી, કૈક ફટી થાય રાજી,

કૈક દોડે રાખી રીહ, કૈક ભાગે પાડી સીહ :

નાસવું કુદવું ખુંદવું જો મમે :

જોઈને જોઈને મોઢને હો રમે.

ઝાડવાની ઝાડીમાં લપાયસે આલસામાં કોક ઉડી જાય સે.

રાફડામાં કોક જાળ જરાયસે, પાણીમાં પડીને કોક નાયસે,

જોઈ એવું એવું હંધું રાજી રજી ખૂબ થાઈ,

હોની હારે હળી મળી નાસી ફરી ખૂબ ગાઈ. — મજા૦

૨૩

મુખારક—અચ્છી અચ્છી કુંદી મીઝે તુમકો એક બારી,
 માંત હો તુમારી. — અચ્છી૦
 અબ મેં હાર કરદું પાર તુમકો એક આન ચાર,
 જબ મુખારક નામ હોવે આસકાર,
 કીજે દિલ હુંસિઆરી. — અચ્છી૦

૨૪

મોહુના—જૂલમ આ શો થયો અમપર થયાં દુઃખી બધાં સાથે,
 ગયાં સુખ સર્વ કયાં ઉડી પડી નિપતિ સહુ માંથે. — જૂ૦
 પેલે જન્મે કીધાં પાપો હશે શાં શાં અમે હાથે !
 કરી જેથી નજર કરડી અમોપર છે જગત્તાથે જૂ૦
 રખડી હું થઈ રાને દુઃખી છું કેદમાં નાથે;
 નથી આશા કરી મળયું કદીપણુ બેઉ સંગાથે. જૂ૦

૨૫

લીંબો—દીવાળીનો દનરે દીવાળીનો દન,
 આજ સે મારે મનરે, દીવાળીનો દન.
 માંડ સડયુંસે હાથે મારે આવું રૂડું રતન !
 રમહું, જમહું, ભમહું, ગમહું કરીને મુજ જતનરે.—દીવાળી૦
 મેનત જરીએ પડી નથીને નથી ખરસયું કંઈ ધન,
 અમકે, મસકે, લટકે. સટકે આવી મનાવ્યું મનરે—દીવાળી૦

૨૬

રમા—બચાવી મુજને આપે બહુ ઉપકાર કીધો.
 જીવ દેવા થયા તૈયાર ના વિચાર કીધો.
 રાજ—દુઃખીને સાલ્ય થવા ક્ષત્રિય જન્મ આ પામ્યો,—
 હણીને દુષ્ટને સફળ મેં આ અવતાર કીધો.
 રમા—કરી હું શું શકું ! વાળી કદી બદલો એનો,
 ખરો આભાર જે મુજપર થતા સરદાર કીધો.
 રાજ—ઘટે ન માન ધણું મેં નથી કીધું ઝાઝું,
 બળબો ધર્મ એ ઉપકાર ના લગાર કીધો !

૨૭

શબ્દ—મળે ઉડાઈ મળે કરકે હણા, વહવા ! વહવા ! વહવા ! વહવા ! !

ઝારે હમ દેખે લાલે ! મળે ઉડાને વાલે,
બાવા હય કાલે કાલે, મચ્છરસે કરને વાલે.
હય શકલ જયસી ચીનાઇ બિલ્લા—વાહવાં
મુલકોમે નામ કોવા.

લાંડન અમેરીકા, ઝાર કાસી, દખન હેદરાબાદ કરાંચી,
લખનઉ, દહેલી ઝાર મથૂરા, સુરત, અમદાબાદ બડોદા.
દાદર, માહીમ ઝાર બસાઇ, દમન, દહેલું પૂલ ઉડાઇ.
બમદાપુર, અમરતસર. પૂના, કલ્યાની કુરજા ઝાર ચાના.
જન્નતમે જાકર હું ઠાના;

દુશમનકો ઠાર કરે, તીરંકો માર કરે.
પલમે ફિનાર કરે, લાખો ફિટકાર કરે;
દયાઈ ચટ ચટ જલેબી હલવા.—વહવારે.

૨૮

શબ્દ—હમ જવાન હમ જવાન કપી નહિ કિસ્સે ડરે,
હસતે ફિરે, ચમન કરે, અમનમે રહે.
બાવા હર દુનમે અધુરે હમે સબ લચ્છનો પૂરે,
કહો કયોં ધરસે ડરે મય ?—હમં
બંદર જ્યસે બાવાજી, હમતો હય બંડે ગુલજાર,
કહો કયોં ધરસે ડરે મય ?—હમં

૨૯

બીજી—જગપતિ કરશે સાલ તારી—જગં
રચીને જગત સંધુ નિયમમાં ગુણે;
શક્તિ અકલિત ધારી.—જગં
જેણે આપ્યો જન્મ તે કદી ન આપે દુઃખ,
દાંત દીધા તે ચાવણું દધને ભાંગે જૂખ.
રાખીને બરોસો પૂરો શરણે તું જઈ જો,
મળશે તુર્ત શાંતિ સારી.—જમં
પામે ખીડ તું કદી તે છે તારી જૂલ,

એનત વિષ્ણુ ક્યાંથી કહે મળે કદી પણ મુઠ;
ધરીને તું હિંમત દેયે કર કામ તારું.
લેશે ઇશ તો ઉગારી—જગ.

—*—

૩૦

રુખા—થયાં માત પિતા વેરી કરી જાંઘી મુઠ ઝેરી,—થયાં
લે છીનવી તે મુજ પાસેથી મુજ સુખનો આધાર.
ગળ્યો જોને મેં આપી પ્યાર, ખરો દિલદાર, એઢેયાદાર.—થયાં !
નાના એમ ન બને કદાપી, નહિ છોકું મુજ ટેક,
ભલે પડતાં દુઃખ અનેક મરી જઈ છેક પતિ એ એક—થયાં

—*—

૩૧

રુખા—પ્યારા મારા ચરણુ સેવું હું તમારાં;
સેવી સ્વામી, શાંતિ પામી, દુઃખવામી હૃદયગામી;
થાઉં ખુશી, સાથ વસી એ માથુ હું—પ્યારા
હા કાં અનાવા
થયા તમે ? કકણુ મને, ન દો ચરણુ શરણુ મ્હને !—સેવી
કહો ના ન, અરજ ધ્યાન ધરી કાં ન પ્રાણુદાન
આપો નાથ દયા ધારી પ્રાણુ પ્યારી માનો નારી—સેવી

—*—

૩૨

રુખા—કોને શરણુ જાઉં હવે હું કહેં હું કોની આશા ?
નસીયમાં છે એક લખેલી મારા કૃત નિરાશા;
રોઈ અમે રહી શું, જ્યાં સુધી જીવથી નહિં જાણું.—રો.

—*—

૩૩

રુખા—નિર્ધાર એ કુમાર વિષ્ણુ નથી પ્રાણુધાર;—નિ.
કહેં બીજા પર પ્યાર, કેમ હું કદી લગાર ?
કરો શું વિના વિચાર, મુખથી એવો ઉચાર.—નિ.
એકપર પ્રેમ ધારે, બીજાને વરી વિચારે,
એને માટે કહો ક્યારે. દુનિયાં સાદું વિચારે;

મને સમજવો ત્યારે, કેમ નીચ થયા મારે ?
 છોડવો ધર્મ મારે ? પ્રભુજી નહીં ઉચારે;—નિં
 યુપ ! યુપ ! યુપ !
 ડહાપણ નહિં ધર દોડ્યાહી નહિં કર;
 બન ના બહુ નિડર જા તું તારું કામ કર;
 માતાને મનાવી કહે હડ વધુ નહિં લહે,
 સુખી થઈ જેમ હું કરે નહિં તેમ શું ?
 ગમે તેમ થઈ જાય, બીજાને ન પરણાય,
 છોડી બીજી આશા, બસ—જા જા—ગમે.

—❦—

૩૪

માહુના—મીડી મીડી નિંદર તો આવો તને થાઓ શાંતિ સારી—મીં
 ચિંતા સહુ દૂર થાઓ, થાક પાક ઉડી જાઓ,
 હવે દિલમાં સમાઓ, દુઃખ દે વિસારી—મીડીં
 નિજતન સુપુત્ર જેવી રક્ષા કરો દેવ દેવી,
 બસા દૂર થાઓ એવી આશિષ ઉચારી.—મીડીં

૩૫

માહુના—જીવ બન નિડર હવે ધાર પૂરી હામ,
 જોર એકહું થઈ હાથમાં વસો જઈ,
 પ્રાણુ હું લઈ નીચ ઓ ગુલામ;
 થા બૂકયું આ પૂરું તારું કામ.

—❦—

અંક ૩ જો.

૩૬

અધ્યાત્મીં લશ્કર—

સહુ શરમહીં ચકચૂર રહી લશ્કર બતાવી જોર,
 તીરો લાલા ચમકાવી તોડા એ પાપીનો તોર.
 આવી રહ્યો નિશ્ચય હવે જલમનો જૂઝી દોર,
 બસ હામ ધરી તુલ્યો તેપર હવે નહિં ફાવેજ નડોર.

૩૭

હોયો—રેકા નહિં એજ સાહેબ અમને જાવા દો હાવા આવાર,

બધું લશ્કર—એ પાપી જલમને પકડી કરીએ મારા છુંદી પાર.

બીજા—નહિ ફાવે કંઈ જોર હવે પાપીના છળનું.

આવ્યું સમજે મ્હેત હવે તે નીચ સકળનું;

આઓ શાંત ચરવીર કામ નથી ઉતાવળનું,

કળથી કરીએ સર્વ ન ફાવે એકજ બળનું.

હુલો—નાજી થડા ચખતે કદીએ બેડા રહીશું નહિં લગાર.—એ.

હુલો—ઢેલા ચાલો દોડો ગટપટ, છોડો ગટપટ તોડો ખટપટ,

એની સાજી ટાંગ તોડો, એની સારી આંખ ફેડો.

એને કરો હુલો બોડો, કાળું મોઢું માથે બોડો,

ચૂનો ઉપર ચોળા ચટપટ;

આંદ—ઘોડે સવાર હમ હય જનાબ;

અચ્છી હય ખખરદારી, કયોં કરને હો તુમ દો જવાબ !—ચોડે.

* * કરકે હેકેગે, * * કરકે રોકેગે

તારો ખરછી ઠોકેગે મત ફિક કરો સરદાર.

પ્રધાન—સહુ છોડીને લાય, થઇ આનંદ મય, બોલો,

લશ્કર—મહારાજ વીરસિંહનો જય—જય—જય.

૩૮

વીર—થઇ દશા શી મારી આજ ! દુઃખે દુ હોજરાઉરે હાય !

કરે શું કયાં જાઉં ! — થઇ.

ગયાં સહુ રાજને મ્હેલો ગયાં સહુ દાસને દાસી,

ગયાં આનંદને સુખ હું થયોહું જોલનો વાસી,

અમાવ્યાં બાળકો બન્ને રહ્યોહું તેથી હું વાસો,

મઇ નારી ટળે શી રીતથી દિલમાંથી ઉદાસી !

નથી જતું ફારી દિલ હાય ! મરણ મનથી મ્હેલે નહિ થાય.—ક.

૩૯

મોહુના—શું કર્મ કયા કહું મારી ; કેમ જાંદગી રાખું નહારી ?

બની મ્હેત તણી અધિકારી, ન ખમાય-હા ચીરાય,

આ હૃદય કરતાં વાત, મરો મુજ લાત જખમથી કારી—શું.

હાય તમોને પણ કંગી કરી ન લેશ વિચાર;

પ્રીતિમાં યોગી તણી પડવા અર્ધ તૈયાર.

જોકે પડી નથી એ પાપે, જોકે બચીહું આપ પ્રતાપે—નખ.

... કતાં નેધરમાં મેં બાળ,
 હુ જાતા તેમને મને પ્રગટતી જાળ;
 તરકટ કરી જુકું તેપર મેં કર્યા રજળતાં આખર—નખ૦
 બચાવી પાપી પાસથી કર્યા બહુ ઉપકાર,
 તે બાળુડા બીજપર અંતે ધારી ખાર;
 બહુ જંગલમાં લાચાર, જીવ લેવા થઇ તૈયાર.—નખ૦

૪૦

વીર—દૂર થા દૂર થા જીવ લઇ નાસી જા.
 હોના થું મુજ સામે તું ! પાપ તણુ ફળ પામે તું—દૂર૦
 ફાળો કાળે કામેનું, દાર થઈશ આ કામે તું—દૂર૦
 ખસ-જા-છટ-હટ, જીવતો હજી હું તુજને છોડું છું;
 કરી તુજપર દયાની નજર.
 જતાં નહિ સમજે તું, સાખીશ આની મજે તું.
 તો એક તું ગુલામ, જ્યારે સત્તા આપી આમ;
 થગો નિમકહરામ. કર્યું અંતે ખૂંડે કામ;
 એવો દૈયે લાગી દહાય, માર્યે તને શાંત થાય,
 બચવા દ.જી તું નહાય. ન રહે દોષો વરાય—દૂર૦

૪૧

રમા—સખી ખીલી લાગ્ય દશા તારી,
 પામી પતિ મનગમતો આરી—સ૦
 આઘાટા આંખાની સાથે ચિંટળાઈ ધરી બહાલ !
 ડાલી ફાલી હર્ષ ઘેલડી મરત થઇને મહાલ.—સ૦
 દામળ કરમાતી એકલડી પડી હું નિરાધાર;
 મુજ અભાગણી તણા કરમમાં હશે ધુવર લરચાર—સ૦
 નહાઈ આ સુંદર ચંપાને પાણુ ન શકું જઈ પાસ;
 જીવે કાણુ દુઃખ એ અંતરનું મરવું થઈ નિરાશ.—સ૦

૪૨

રાજ—આજ થઇ પ્રિયે આનંદ ધારા, પાર રહ્યો નહિ હર્ષનો મારા૦
રમા—રસીક બહાલા પ્રાણુથી ખારા દેયાતણા દાર આંખોના તારા;
 ધાર્યા પતિ આજ પ્રેમે હું પામી;
રાજ—સાજ થયા પ્રભુ અંતર્યામી.
રમા—ધ્વજ પુરો સદુ દુઃખમાં વામી;

રાજા—અમ્યા રહી હર્ષની હોર જામી, ૧૮

મળી લાડીલી !

રમા—શું પ્રેમધેલી,

રાજા—રસ ભરી—

રમા—ને મધુરી—

ચંદ્ર જેવી સુરત કેવી !

રાજા—ઘટે ન એવી છુપાવી દેવી !

રમા—શું સરમાવો !

રાજા—કો મન ભાવો ?—આજ૦

૪૩

માહુના—પતિમારા પ્રાણથી પ્યારા આંખોના તારાને—

દુઃખિઆરા, તું કરનારા, આતું ડગારા દર—પતિ૦
ડગાઇ ચડી હવે તારી નજરે મારીરે

દર દર દર

જુહું જણાવે, ડાળ બતાવે, મને પટાવે.

ને ફાસલાવે, લાજ ન આવે, એમ શુ કહે દર—પતિ૦

૪૪

જાલમ—ગણે જુદાઇ પ્રાણ, બની શીદ અણુજાણુ '

મળી આનંદ લ્હાણુ, ચાલ ચમન ઉડાવ

તું છે જામીલી નાર, હું રંગીલો ભરથાર.

બન્યુ જોડું નિરધાર મણિ કુંદન જડાવ.

હાંક માથાની વેણુ, કાળી નાગ તણી ફેણુ:

પ્યારો અણીઆળાં નેણુ, જરા ધીરે નચાવ.

વાગ્યો કલેજે કારી ધાવ, દુઃખદેણુ ભારી:

જરા થા દયાળુ પ્યારો, મને મરતાં બચાવ.

જેયું જ્યારથી આ મુખ કામ આપે બહુ દુઃખ,

ગયો ચોરી માફ મુખ ત્રિયે પાછું અપાવ;

ધું હું દાસ નિરાધાર, તું છે મારી સરદાર,

આવ ધસી ધરી પ્યાર, પ્રાણ મળે લગાવ.

૪૫

માહુના—જર ડગલું ન એકે સમજી રહે દર,

પરનારીપર કર તું નજર કેમ !

વધવ ભરપૂર.
જાન, આગની ચિતા ર
તન ધન દાળે,

કાળે કોં નાદાન !
પ્રમજ કોં તું અંધ થાય, નરકમાં તું કોં ફસા

૪૬

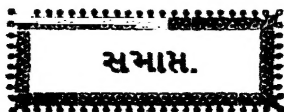
મોહના— } દીનનાથ જરા ધ્યાન ધર આ અરજ અમાર,
વીર— } દે પારે ઉતારી.
નહિ વાંકપર નજર તું કર અમ કરા, મુરારિ લે ભવથી ઉગારી.
કયા નહિ સુકર્મ કંઈ ન ભક્તિ તમારી ! જૂરી મતિ ધારી:
ન રાહ નીતિની ધરી કરી કે વિચારી ના બહીકે તમારી,
પ્રીધા બહુ કુકર્મ પસ્તાઈએ હવે ભારી દો તાત નિવારી,
મનુ બ્રહ્મ દરગુજર કરો દિલે દયા ધારી લો પાપથી તારી

૪૭

મર્વ—જય જય જગત્રાતા હે પ્રભુ દાતા ત્રિભુવનના રચનાર,
વીર—આ રાજ-બીજ કુમાર
મોહના—મેળવ્યા આનંદ અપરંપાર.

(નાચ)

વારાં—સૌ નાચી જય જય શબ્દ વધાવી ચઇએ ખુશ અપાર,
તનાકીટિતક નાધા કીટિત તધાકીટિતક થૈ તેધા કીટિતકથૈ—(૩)—અ.
ધાકીટ તાકીટ કીડધાકીડધા કીડધા કીટ ધાગે ધીન,
ધીન ધીના નાકીટ નાકીટ તાકીટ કિટધા કીટિતકધા—આ.
તટકટ ધીધીકટ તક ધુમ દીનીકટ તકગીદીગીનધા
તધીજ ગીદીગીન ધા ધા કીટિતક ગીદી ગિનધા—૨— આ.
તઝન તક તક તક ધીગ તક તક ધીલાંગ તકથૈ,
નકીટ તાકીટ તક તક તક ધિગતક તત્રાન ત્રાન તીન તીગ
તીગતા—આ.

કોં મુંબઈ ગુજરાત
તે મળશે, વી. પી. થા

કરી.

૩.

સરી.

૧-અંદ્ર.

- ૧ રમેહ-સરિલા.
- ૭ મેધ-માલિની.
- ૮ આનંદ-લક્ષ્મી.
- ૯ પ્રતાપ-લક્ષ્મી.
- ૧૦ કુલીન કાન્તા.
- ૧૧ હરિશંદ્ર.
- ૧૨ કનક-તારા.
- ૧૩ કુન્દલાળા.
- ૧૪ અંદા. ૧૫ સુભાષીન
- ૧૬ મેવાડનો પ્રતાપીચંદ.
- ૧૭ કુંબી ભાઈ જીન.
- ૧૮ પ્રેમ કળા.
- ૧૯ માનસિંહ-અભયસિંહ.
- ૨૦ મૂલગાળ સોલહી.
- ૨૧ સુદર વેણી.
- ૨૨ રસિક મણિ.
- ૨૩ બારીસ્ટર.
- ૨૪ રામ ચરિત્ર.
- ૨૫ જયરાજ.
- ૨૬ પુષ્પસેન-પુષ્પાવલી.
- ૨૭ નૃસિંહાવતાર.
- ૨૮ તિલક કુમાર.
- ૨૯ કમલ મેઘા.
- ૩૦ વીર મંડળ.
- ૩૧ મોહિની.

૩૨ ૭-.

- ૩૩ અમળ કુમાર.
- ૩૪ નય-દમયંતી.
- ૩૫ લલિતા કુંબજસંક.
- ૩૬ લક્ષ્મીપતિનો રમણ.
- ૩૭ સ મતનો રમ.
- ૩૮ ડાગે હસરત.
- ૩૯ નેક અમળમ
- ૪૦ જુમલ જુમારી
- ૪૧ નંદ બરીસી.
- ૪૨ નવલયા હીરક
- ૪૩ અંદાલા.
- ૪૪ વસત-પદા.
- ૪૫ સ ગાતા કુંડી
- ૪૬ રિશ્તે લીલા.
- ૪૭ તીલરમે કલ્કર.
- ૪૮ કૃષ્ણ ચરિત્ર.
- ૪૯ દેવકળા.
- ૫૦ નવલ-કુલન.
- ૫૧ ખાનદાને મુલ.
- ૫૨ રામ-રતન
- ૫૩ રાકુલલા.
- ૫૪ ભટ્ટાભાગિની
- ૫૫ વિમળા.
- ૫૬ હોંસીલી હીરા.
- ૫૭ શા પેલી
- ૫૮ કનક કિરોરી.
- ૫૯ ગુમાન-તારા.
- ૬૦ નાગમનિ.
- ૬૧ જલ્દરી અ ગુરુરી.

બાપુલાલ બી. નાયક.

મુંબઈ ગુજરાતી નાટક મંડળીના ચાલક.

